

มุมมองหนึ่งของประสบการณ์ชีวิต

จากการคิดเอาชนะใจตนเอง

ระพี สาคริก

บทนำ

ชีวิตที่ผ่านพ้นมาแล้ว หลังจากหวนกลับไปสำรวจสิ่งซึ่งเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากวันนั้นกว่าจะมาถึงวันนี้ มันทำให้ฉันมองเห็นความจริงจากสิ่งต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง

บุคคลใดซึ่งชีวิตเติบโตขึ้นมา มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม หากพบว่าชนรุ่นหลังมีรากฐานจิตใจยังลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ช่วยให้พึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงย่อมระบายนความจริงออกมาจากใจตัวเองอย่างมีความสุข ผลที่เกิดขึ้นกับอีกด้านหนึ่งก็คือ การสอนชนรุ่นหลังจากความจริงวิถีชีวิตตนเองผ่านพ้นมาแล้วจากใจ ซึ่งค้นหาข้อมูลจากสิ่งที่

บุคคลผู้ผ่านประสบการณ์ดังกล่าว อีกทั้งมีผลทำให้ตนยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงภายในรากฐานจิตใจย่อมไม่มีความรู้สึกว่าจะอะไรดีหรือเลว อีกทั้งการแสดงออก ย่อมไม่มีการปิดบัง และเมื่อไม่ปิดบังก็ย่อมไม่มีการใช้อวดร่วมด้วย

ประวัติศาสตร์ที่บริสุทธิ์ จึงไม่มีการนำเอาอคติใดๆ เข้าไปแอบแฝงไว้ หากเกิดจากการเข้าใจได้ว่า ทุกสิ่งซึ่งปรากฏเป็นความจริงเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ย่อมไม่มีทั้งดีและไม่ดี

หากสามารถรู้ได้ว่า แต่ละเรื่องที่ผ่านมาแล้ว มีผลเตือนสติให้แต่ละคนผู้ดำเนินชีวิตอยู่ในปัจจุบันไม่ตกอยู่ในความประมาท โดยหวังว่าการที่ชีวิตก้าวไปสู่ด้านหน้า แต่ละคนควรมีรากฐานยังลงสู่จิตใจตนเอง ที่สานความรักลงถึงพื้นดินอย่างลึกซึ้ง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อจะให้ผลการปฏิบัติ มีความมั่นคงยั่งยืนอยู่ได้

สรุปแล้ว การดำเนินชีวิตของแต่ละคน ควรให้ความสำคัญแก่อดีตเพื่อช่วยให้เกิดสติ สามารถคิดถึงอนาคตได้อย่างรอบคอบ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สิ่งใดก็ตามอันถือเป็นอดีตไปแล้ว ควรคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างคือความจริงทั้งหมด

ในปัจจุบัน เท่าที่ชีวิตฉันผ่านพ้นมายาวนานพอสมควร กว่าที่จะมาถึงช่วงนี้โดยที่เริ่มรู้ว่าตนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแข็งแกร่ง ดังนั้นการหวนกลับไปทบทวนสิ่งซึ่งปฏิบัติมาแล้วในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมุ่งประเด็นไปยังการเอาชนะใจตัวเอง คงสามารถนำการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว มากล่าวไว้ ณ โอกาสนี้

ทั้งนี้และทั้งนั้น ด้านหนึ่งเพื่อพิสูจน์ตนเองให้เห็นได้ชัดเจน ส่วนอีกด้านหนึ่งน่าจะแสดงผลสอนชนรุ่นหลังให้นำไปคิดเพื่อจะได้รู้ความจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่การนำปฏิบัติ แทนที่จะคิดว่าตนทำไม่ได้

ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2512-2513 ซึ่งช่วงนั้นฉันได้เรียบเรียงหนังสือกล้วยไม้เอาไว้เล่มหนึ่งแล้ว แต่หนังสือดังกล่าวควรมีการแก้ไขปรับปรุง อีกทั้งนำข้อมูลซึ่งตนพบใหม่มาขยายความต่อ ไม่แต่กลับถูกทอดทิ้งเอาไว้เป็นเวลานานหลายปี

ช่วงนั้น มีผู้สนใจกล้วยไม้หลายคนเข้ามาหา และถามฉันว่า เมื่อไรจะเขียนหนังสือกล้วยไม้ขึ้นมาใหม่? ทั้งๆ ที่ตัวเองได้ตั้งใจไว้แล้วว่า หนังสือเล่มใหม่หากทำขึ้นควรมีความหนาประมาณ 1,000 หน้า นอกจากนั้น ควรจะมีเรื่องราวในรายละเอียดที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งกว่าเก่า

ส่วนอีกใจหนึ่ง ซึ่งมองออกไปสู่ด้านนอก ฉันกลับรู้สึกว่ตนมีงานจากที่ต่างๆ มุ่งเข้ามาหาอย่างมากมายอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งทำให้เกิดการผลัดวันประกันพรุ่ง จนแล้วจนรอด

ในที่สุด อยู่มาวันหนึ่ง นิสัยเอาชนะใจตัวเองก็มาถึงจุด ทำให้รู้สึกฮึดสู้

ฉันมองเห็นว่า การเอาชนะใจตนเอง สามารถเป็นไปได้สองทางด้วยกัน ทางหนึ่งได้แก่ การตัดสินใจข่มความรู้สึกผลัดวันประกันพรุ่ง ซึ่งมีอยู่ในตัวเองให้ลดน้อยลง

ส่วนอีกทางหนึ่ง ใช้ผู้อื่นเป็นเครื่องมือบังคับให้ตนต้องทำตาม ซึ่งวิธีนี้การตัดสินใจปฏิบัติ น่าจะเกิดจากการรู้ความจริงจากใจตนเอง ทำให้มีความกล้าหาญ มากขึ้นกว่าเก่า

ช่วงชีวิตที่ผ่านมา ฉันจำได้ว่า ตนใช้วิธีนี้หลายครั้ง

จากกรณีหนังสือกล้วยไม้ซึ่งกล่าวไว้แล้ว โดยที่คิดว่าตนต้องทำให้ได้ ดังนั้นอยู่มาวันหนึ่ง ฉันจึงไปหาผู้จัดการโรงพิมพ์ พร้อมทั้งตกลงกันว่า ตนจะเขียนหนังสือกล้วยไม้เล่มใหม่ซึ่งมีความหนาประมาณ 1,000 หน้าให้เสร็จสิ้นภายใน 1 เดือน

หลังจากนั้น ตามที่ตั้งใจไว้ว่าหนังสือเล่มนี้จะประกอบด้วยเนื้อหาสาระไม่ต่ำกว่า 20 บท ขณะนั้นฉันเขียนไว้แล้วเพียงบทเดียวเท่านั้น จึงนำไปส่งโรงพิมพ์ไว้ก่อน

อย่างไรก็ตาม ฉันรู้ตัวดีว่า ตนเป็นคนรักษาสัจจะเอาไว้อย่างมั่นคงมาตลอด ดังนั้นหลังจากวางบทที่หนึ่งลงไว้แล้ว ฉันต้องเขียน 20 บท ให้เสร็จภายใน 1 เดือน

ผู้จัดการโรงพิมพ์ เป็นคนสุภาพและมีความจริงใจ ทำให้เราคบกันได้อย่างสนิทใจ แม้เขาจะไม่บังคับฉัน แต่ฉันก็ต้องซื่อสัตย์กับคำพูดตนเอง

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ช่วงกลางวัน ตนต้องทำงานประจำตามหน้าที่อย่างดีที่สุด จึงใช้เวลากลางคืนพิมพ์หนังสือ จนกระทั่งหลายคืนไม่ได้หลับนอน

ในที่สุด ปรากฏผลว่า เวลา 1 เดือนผ่านไป ฉันเขียนหนังสือกล้วยไม้ทั้ง 20 บทเสร็จสิ้นลงด้วยความสมบูรณ์ และนำส่งโรงพิมพ์โดยเรียบร้อย

หลังจากนั้น ตัวเองจำต้องเข้าไปนอนให้น้ำเกลืออยู่ในโรงพยาบาลเป็นเวลารวม 1 เดือน แต่รู้สึกมีความสุข แทนการหลงโทษตัวเอง

กรณีตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว หากมองด้านหนึ่งอาจทำให้หลายคนรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่า ส่วนตนเองมองอีกด้านหนึ่งทำให้เห็นว่าคุณค่าของชีวิต ซึ่งไม่อาจนำมาแลกเปลี่ยนกับวัตถุ แม้ร่างกายตัวเองได้อย่างแน่นอน ในเมื่อชีวิตคนเราถือการเรียนรู้ความจริงเป็นสิ่งสุดยอด

อีกกรณีหนึ่ง ซึ่งใครขอหยิบยกมาเป็นตัวอย่างเพื่อการศึกษา และคงไม่ใช่ให้ผู้อื่นศึกษาเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว สิ่งอันเป็นอดีต ควรเป็นบทศึกษาของผู้ปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดความมั่นใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ฉันเป็นคนมีนิสัยทบทวนอดีตของตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติมาตลอด ดังนั้น ระหว่างทำงานเป็นอาจารย์อยู่ในภาควิชา บางครั้งได้ยินเสียงคนพูดว่า เรื่องต่างๆ ที่ส่งขึ้นไปให้ด้านบนพิจารณา กว่าจะกลับลงมาก็ใช้เวลานานมาก

ความรู้สึกดังกล่าวได้เข้าไปฝังลึกอยู่ในจิตใจตัวเองมาตลอด ดังนั้นเมื่อตนมีโอกาสขึ้นไปเป็นผู้บริหารระดับสูงสุดของมหาวิทยาลัย จึงไม่ยอมให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับตนอย่างเด็ดขาด

ปกติฉันเป็นคนมีนิสัยไม่ชอบนั่งโต๊ะ และอยู่กับกฎระเบียบซึ่งเป็นตัวหนังสืออยู่ในแผนกระดาษ หากสนใจลงปฏิบัติร่วมกับทุกคน ซึ่งยืนอยู่ระดับล่าง ไม่ว่าจะเป็นิสิต กลุ่มไหน รวมถึงนักการภารโรง

ระหว่างช่วงที่ฉันบริหารงาน กิจกรรมต่างๆ มีการเกิดขึ้นอย่างหลากหลายหลังช่วงเวลาการเรียนในห้องจนกระทั่งถึงค่ำคืน ดังนั้นกว่าจะกลับบ้าน บางวันอาจถึง 4 ทุ่ม 5 ทุ่ม เป็นประจำ

ฉันรู้ดีว่างานธุรการซึ่งอยู่บนโต๊ะ แม้จะเป็นเรื่องรอง แต่ก็มีคามจำเป็น

ดังนั้นตนจึงวางแผนบังคับตัวเอง โดยบอกให้เจ้าหน้าที่ธุรการนำงานประจำวันซึ่งอยู่บนโต๊ะทั้งหมดไปไว้ที่บ้าน และให้ไปตั้งไว้ตรงจุดซึ่งเปิดประตูบ้านเข้าไปก็ต้องเห็นทันที

ฉันมั่นใจตลอดเวลาว่า ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ตนต้องการความสุขใจ

ดังนั้นหลังจากกลับบ้าน ทำให้เห็นงานค้างค้างประจำวันวางอยู่บนโต๊ะ หากไม่ทำให้เสร็จในคืนวันนั้น ย่อมนอนอย่างมีความสุข จึงทำให้นอนหลับได้ยาก

ผลที่ปรากฏก็คือ ทุกวัน ฉันจะไม่มึนค้างข้ามคืนเด็ดขาด แม้ตนจะนอนดึกแค่ไหนก็ตาม

หากได้ยินคนพูดว่างานชิ้นใดล้ำค่า ฉันสามารถตรวจสอบได้จากแต่ละคนซึ่งงานแต่ละเรื่องผ่านขึ้นมาและกลับลงไป

สิ่งดังกล่าวน่าจะสรุปลงไปได้อย่างชัดเจนว่า คือการตรวจสอบงานจากการตรวจสอบสิ่งที่อยู่ในใจตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มต้นจากผู้ทำหน้าที่เป็นนักการบริหารงานก่อนคนอื่น

ดังนั้น บุคคลผู้ทำหน้าที่บริหาร จึงควรมีนิสัยสำรวจตัวเอง อยู่ภายในรากฐานจิตใจอย่างเป็นธรรมชาติ ก่อนการคิดตรวจสอบคุณภาพจากผู้อื่น ยิ่งมุ่งออกจากตัวเองลงไปยังคนระดับล่าง

ช่วงหลังๆ เรามักกล่าวถึงเรื่องราวของการตรวจสอบคุณภาพงาน ยิ่งในปัจจุบันกำลังเกิดขึ้นในแวดวงการจัดการศึกษา โดยมีการสั่งจากระดับบนลงมาสู่ระดับล่าง ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือ การมองออกจากตัวเองของคนระดับบน สิ่งที่สะท้อนออกมาปรากฏ ทำให้รู้ได้ว่า เราใช้วิธีตรวจสอบกันบนแผ่นกระดาษรวมถึงตัวหนังสือ ส่วนการตรวจสอบใจตัวเองนั้นยังเป็นเรื่องที่ต้องค้นหาความจริงกันต่อไปอีกนาน

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะสรุปได้ว่า การเอาชนะใจตนเองได้ คือการเริ่มต้นตรวจสอบจากใจของแต่ละคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานการตรวจสอบคุณภาพของงาน ให้ได้รับผลถึงความจริงให้เชื่อมั่นได้

2 กรกฎาคม 2545